

Пенчо Славейков

Чумави

Една е у майка, на братя седмина,
Петкана девойка напета,
и дойдоха нея да искат Загорци
през девет села от десето.

Босилко Радойкин, най-личен Загорец,
допратил е китени свати;
Петкани невян и огърлица бисер,
а майци й похти с позлати.

Шестима я братя не вричат, далеко –
и майка сама не пристава...
Най-малък брат Лазар, един само склонен,
потихом ги тъй увещава:

„Не връщайте, майко: такъва късмет се
не всякога пада на сгода;
Босилко е личен и ударен момък,
из първи от първа е рода.

Дали му се лесно доброто намира,
доброто и харното име?
За връщане лесно – но вижте отпосле
сами да не се пишманиме.

Далеко бил уж – това да е грижа!
Та ние сме братя седмина;
наред по веднъж да й идем на гости –
и седем са пъти в година!“

Полъга се стара Петканина майка,
несговорни братя склониха.
Неделя бе днеска, през горна неделя
Петкана девойка жениха...

И дома се върнаха весели братя
от сестрина сватба в Загоре:
но щом сете върнаха, черната чума
сполетя ги в бащино дворе.

И всички тя в гроба без време отвлече,

сал стара им майка пожали –
да има гробове им кой да спохожда,
свещица за мъртви да пали.

Осъмваше утром горката им майка
и вечер замръкваше тамо,
от гроб на гроб ходи, нарича и плаче –
ден минва в наричане само.

Гробове им черни реди и полива,
обкича с босил и върбина.
И само отминва Лазаря гроба,
и Лазаря люто проклина:

„О, бог да даде нестопен да останеш!
Дух бродник духът ти да стане...
Че ти ме подстори, без време да женим
в далечно Загоре Петкана.

Та няма днес кой в непосилна неволя
тъга от сърце да развърне...
О, милост за тебе от бога да няма,
лице той от теб да отвърне!“

И Лазарю вече докрай се додея
от майчини клетви зловолни,
от майчини думи и тежки и грозни...
И той се на бога примоли:

„О, чуеш ли, боже, от ден на ден стават
по-грозни, горчиви наветви,
и сякаше змии се впиват дълбоко
в сърцето ми майчини клетви.

Стори, пристори ми от шарен кръст плоска,
кон добър от дървено ложе,
ошел бих, довел бих от пусто Загоре,
Петкана при майка си, боже!“

И стори се чудо – чу господ молбата
и тесния гроб се разтвори.
И яхна си Лазар припряната коня –

потегли напра̀во в За̀горе.

Премина край девет села и отби се
в десетото, Каменна Чу̀ка,
там право се спря на Петканини порти
и тихо на порти почу̀ка.

„Стани, поемни от ръцете ми плоска
и хайде со мене Петкано,
че седем сме сватби подигнали – дойдох
на весели сватби с покана!“

Излезе Петкана, та брата посрещна,
ръ̀ка му цалуна, и тръ̀пна,
подникна го мълком под вежди и тъ̀й му
сподавени думи пошъ̀пна.

„Защо ти са, братко, тъ̀й жълти ръцете
и образа синка̀в, подпу̀хнал?
Болял ли си болест невярна, че тъ̀й ти
миришеш на пръ̀ст, на подму̀хнал?“

„От болест не ще е... Но къ̀щи сме седем
подигнали, сестро, туй ля̀то;
на пръ̀ст аз доганя̀м, че ред ми се падна
самси да префъ̀рлям земя̀та.“

Петкана се вър̀на, стъ̀кми, премени се
со нова за сватба премя̀на –
и тръ̀гна̀ха. Ѐто, отка̀кто на пъ̀т са,
ден мина и други на̀стана.

Ей майчино село далеч се съ̀зира;
през валог навлизат в лозя̀та;
в почуда озъ̀рна се пла̀хо Петкана
и с думи изви се къ̀м брата:

„Мина виноберма и всички лозя̀ са
обрани и вече прибра̀ни,
а нашите, братко, какво още ча̀кат?
Виж, роня̀т ги черните врани!“

„Лозята ги дадохме ние пролетес
на изпол, че много ни бяха;
неволя слетя изполци другоселци –
лозята небрани остаха!“

Ей дойдоха близо до самото село;
край село широки ливади.
И още по-плахо, изново се брату
Петкана тогава обади:

„Веч късна е есен, коситба се мина,
вей острия вятър есенни.
Прибрани са хорски ливади – защо ли
сал наште стоят некосени?“

„Пролетес отидоха в Добруджа пуста
вси братя на кяр цялолетен –
самси не можях да сколасам навреме,
от болест невярна сполетен.“

„А къщите как ги сколасахте?“ Лазар
наведе посьрнало чело:
„За къщите, сестро, не питай: ще видиш,
когато пристигнеме в село!“

Вървят те през селото... И смаяни люде
изглеждат ги в страх мълчеливо –
и бягат... Настръхнали псета по двори
баучат и грозно, и диво.

Ей старата църква само посред село,
со бял зид висок обградена;
изтракаха порти – излезе стария
со черен чембер прибрадена.

Пристъпи през прага и очи подигна,
но смръзната тамо застана –
юздата изпусна неволно и в ужас
към брата възви се Петкана.

Но зърна пред нея как той се превърна
на чад – и невидим изчезна...

Кат гръ̀мната мигом в почуди, Петкана
не сети от коня как слезна.

Къ̀м майката щерка, къ̀м щерката майка
се спуснаха виком веднага –
со плач сете живи пригър̀наха двете;
и паднаха мър̀тви пред прага.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Силвия Гогова и Виктор Гугушев

Публикация

П. П. Славейков, Събрани съчинения в осем тома, том 1. Български писател, С. 1958.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/6626>]